

Timothy Besley: Nova politička ekonomija

Politička ekonomija - Vježbe 1.

Dr Nemanja Stankov
nstankov42@gmail.com

Fakultet političkih nauka, UCG

Februar, 2026

1. Besley, Timothy, *The New Political Economy*, The Economic Journal, Vol.117, No. 524, Nov., 2007, pp 570-587.
 - Šta je nova politička ekonomija?
 - Klasični pristupi političkoj ekonomiji
 - Kritike, sličnosti i razlike nove i klasične političke ekonomije

Nova politička ekonomija

1. Politička ekonomija tokom 80-tih godina

- Fokus je na tehnokratskom pristupu, optimalne intervencije u tržište

2. Savremena politička ekonomija

- Institucionalni dizajn i implementacija politika.
- Nestajanje dualizma, planirane ekonomije - kapitalističke ekonomije, otvara prostor za kritičku procjenu kapitalizma.
- Šta su institucije?

- Predstavnička demokratija i kapitalizam su osnov modernih političkih sistema.
- Glavno pitanje: Koje institucionalni oblici pogoduju implementaciji dobrih politika?
- Fokus nije na određivanju koje politike su dobre ili loše, već kakav institucionalni aranžman pogoduje sprovođenju i implementaciji dobrih politika.
- Pitanje kvaliteta institucija.

1. Koje su posledice fokusa na kvalitet institucija?

- Ekonomski problemi se sada analiziraju sa dvije polazne tačke:
 - a) tržišni problemi
 - b) problemi upravljanja (kvalitet institucija)

- Sinonim za ekonomiju.

Pitanje klasične političke ekonomije: nauka ili umjetnost?

- Džon Stjuart Mil (John Stuart Mill): nauka koja otkriva istine na koji način zemlja postaje bogata.
- Džon Stjuart Mil: umjetnost koja formuliše set pravila o uspješnom vođenju ekonomije, poput domaćinstva.
- Kejns (Keynes, stariji): umjetnost koja nam služi za formulisanje maksima i pravila.

Komparativni društveni sistemi

- Komparativna analiza socijalističkih i kapitalističkih sistema
- Prije svega marksistička perspektiva, ali uključuje i liberalne mislioce poput Hajeka (Hayek), ili teoretičara evolutivne ekonomije Šumpetera (Schumpeter).
- *Glavna pitanja* vezana su za razlike u političkim i ekonomskim načinima alokacije resursa.
- a) Socijalizam kao društvena organizacija koja ograničava ekonomiju i politiku.
- b) Kapitalizam kao sistem takmičenja među suprotstavljenim ekonomskim i političkim interesima.
- Nestankom (uglavnom) socijalističkih sistema, ova komparacija gubi na važnosti.

- Bjukenan (Buchanan) i Bulok (Bullock) - The Calculus of Consent
- Važnost demokratskog sistema, i uticaj, na pitanja javne potrošnje i poreskog sistema.
- Public Choice - Teorija javnog izbora počiva na tri premise:
 - a) racionalni izbor u kojem pojedinci pokušavaju da ostvare svoje uske interese.
 - b) ustavni okvir kao ograničavajući faktor ostvarivanja uskih interesa - važan aspekt je ograničenje dostupnih javnih politika.
 - c) normativni okvir - gdje je funkcija države da djeluje u onom okviru u kojem bismo mogli očekivati da će građani (društveni ugovor) na nju prenijeti odgovornosti.
- Individual utility - pojedinačna korisnost.

- 'To improve politics, it is necessary to improve or reform rules, the framework within which the game of politics is played. There is no suggestion that improvement lies in the selection of morally superior agents who will use their powers in some "public interest". (Buchanan, 1989, p. 18)

Daunsov (Dawsian) model

- Teorija medijalnog glasača
- Ekonomske politike će odražavati interese medijalnog glasača
- Glavne kritike:
 - a) Kondorcetovi (Condorcet) ciklusi - uvijek postoji bolja alokacija resursa
Partije koje pokušavaju da maksimizuju udio u biračkom tijelu, nikad ne dostižu Daunsov ekvilibrijum.
 - b) Političari nemaju stabilnu ideologiju, već će usvojiti bilo koje vrijednosti koji će im donijeti uspjeh na izborima

Aspekti nove političke ekonomije

Teorijski eklekticism

- Dauns ne uzima u obzir insitucionalna ograničenja - bilo koja politika može biti predložena, od strane bilo koga, u bilo koje vrijeme.
- Šepsl (Shepsle) i Vejngast (Weingast) uključuju institucionalni dizajn (parlamentarni odnos moći) koji ograničava manevarski prostor.
- Roemer - unutar partijski konflikti.
- Agenda-setter model Romera i Rozentalala (Rosenthal).
- Političari kao pojedinci (Besli i Koate (Besley and Coate)).

Aspekti nove političke ekonomije

Teorija i empirija

- Akcenat je na empirijskom testiranju teorijskih postavki

1. Metod:

- a) Uporedna analiza država, institucionalnih aranžmana
- b) Različitosti unutar države (pitanja društvenih razlika??)
- c) Individualni nivo, istraživanja javnog mnjenja i ekonomskog ponašanja

Komparativna institucionalna analiza

- Kako razlike u institucionalnom dizajnu utiču na donošenje javnih politika?
- Institucija - set pravila koja uređuju političko ili ekonomsko ponašanje.
- Koje su implikacije konkretnih institucija?
- Primjer: Majerson (Myerson) i uticaj izbornih sistema na opredjeljivanje resursa određenim društvenim grupama

Nedostupnost informacija

- Akteri u političkim procesima često nemaju potpune informacije.
- Informacije su važne kada razmišljamo o političkoj odgovornosti i rezultatima javnih politika.
- Efektivna politička odgovornost (mehanizmi kontrole) - dostupnost informacija izbornom tijelu, učešće informisanih glasača.

Dinamika političke ekonomije

- Promjene i evolucija ekonomije i javnih politika

Dva načina pristupa problemu dinamike političke ekonomije:

- Kratkoročne promjene - naduvavanje ekonomske aktivnosti
- Dugoročni procesi razvoja vezani su za dugoročni razvoj i podizanje kvaliteta institucija

Specifičnosti političke ekonomije

a) Većinski vs. proporcionalni izborni sistemi

- Podsticaj za obraćanje određenim društvenim grupama?
- Veličina državnog aparata?
- Efekti na budžetski prihod i rashod?

Specifičnosti političke ekonomije

b) Kvote sistemi

- Kvote za određene društvene grupe utiču na kreiranje javnih politika?
- Vodovodni projekti u Zapadnom Bengal

Specifičnosti političke ekonomije

c) Ograničenje mandata

- Izborni podsticaji - važni ili nevažni?
- Slučaj ograničenih mandata u Americi - efekti na budžetsku potrošnju (zaštitu životne sredine)?

- Kako institucionalni detalji (različitosti) utiču na javne politike?
- Kako dizajnirati institucije za najbolje rezultate javnih politika?

Hvala!